

Min barndom i Købmandsgården

Ved Gerda Quist Jensen. Pigenavn Gerda Burø

Købmandsgården i Skamstrup ca. 1910

På billedet ses: Gårdskarlen, kommis`erne, Købmanden I.C.Hansen, postbudet Anders Pedersen, de unge piger, samt kunder.

Forretningen i Skamstrup blev oprettet i 1851 af købmand Kyhn. Da der på dette tidspunkt var bygget en bro over Åmose Å, kunne folk syd for åen også komme til Skamstrup for at handle

Gadebillede fra Skamstrup ca. 1909

Herman Nielsens købmandshandel ca. 1936
Personerne er købmandsfamilien med personale, samt to landpostbude.

Fra Valby til Skamstrup.

Min Far og Mor tog en stor beslutning i 1941, da de bestemte sig for at flytte på landet.

De ville væk fra storbyen, hvor alt kunne ske nu da vi var besat af tyskerne. I sommeren 1941 kørte mine forældre med tog og cykel rundt på sjælland, for at finde en passende købmandsforretning. De kom så til Skamstrup og der fandt de den blandede landhandel som kunne passe til deres prisleje, forretningen var til at købe for en pris de kunne magte. Omsætningen var ikke særlig høj ved den nuværende ejer, men de mente der var mulighed for at rette op på den, da der var et godt opland. Det fandt de ud af ved at cykle rundt på egnen. At det så var med nedslidte bygninger og gammeldags indrettet med kakkelovne i stuerne, komfur køkkenet samt das i gården var noget som de måtte tage med. Det var bestemt en kæmpe omvæltning at flytte fra et villakvarter i Valby, hvor vi boede i en bungalow med alle de moderne bekvemmeligheder.

Selve flyttedagen står tydeligt for mig, det var i efterårsferien. En flyttebil kom og læssede vores ejendele, og så kørte vi bagefter i en HGF model 31. Høj gammel Ford blev den kaldt.

Under krigen var det ikke tilladt at køre privat, så min Far måtte indhente tilladelse til turen hos politiet. Bilen kom ned af klodserne og blev tjekket igennem. Var der nu nok benzin? Der blev tilsat nogle ekstra dråber af petroleum og sprit, for at være sikker på, at der var brændstof nok.

Min søster og broder og jeg sad på bagsædet af bilen, på skødet havde jeg mit fuglebur med mine tre Zebrafinker, Sofus, Søren, og Sussi. Mogens sad og holdt et stort glas med sine akvariefisk. Turen tog flere timer men endelig nåede vi frem.

Købmandsgården virkede overvældende på mig, der var mange rum og etager, der var længer med heste- og svinestald, hønsehus, vaskehus, værksted, magasinet til korn og foderstoffer og en stor have.

Det var en trist efterårsdag med byger og blæst. Jeg kan huske det regnede da vi ankom til vores nye hjem, jeg kan også huske, at der kom en langbenet

knægt løbende, han skulle lige se københavnerne an, han hed Bertel og var skolelærerens søn. Min bror Mogens og Bertel fandt hurtigt sammen og gik på opdagelse i området.

Vi børn blev indkvarteret på loftværelser, der var ikke indlagt elektricitet ovenpå, så vi måtte klare os med stearinlys i den første tid. En rude i et af vinduerne var knaldret, så den første nat blev den nødtørftigt udbedret med et stykke pap.

Efter et par dage kom købmand Nielsens datter Inge hjem fra efterårsferie, hun var på min alder og så fik jeg også en legekammerat.

Det nye hjem

Efter kort tid fik vi malet og tapetseret i stuer og værelser, så der blev helt pænt.

Peder og Ketty, karlen og pigen som var ansat hos den forrige købmand ville gerne fortsætte hos den nye købmand. Det var en stor hjælp at have dem, da de kendte til rutinerne og dagens gøremål på

købmandsgården. Ketty, som kun var omkring 15 år, men en gæv pige, sørgede for at få tændt op i kakkelovnene om morgenen plus køkkenarbejdet og meget andet. Peder som var 16, klarede hønsene og arbejdet udendørs, samt varetterne.

Ester, Mogens og jeg havde gået i en helt ny og moderne skole i Valby, hvor alt fungerede efter de nyeste metoder. Nu kom vi ud på landet hvor der kun var skolegang hver anden dag, og der var der to klassetrin i hver klasse. Jeg kom i forskolen i anden klasse og nu skulle jeg lære salmevers og bibelhistorie udenad. Det var noget helt andet end det jeg var vant til. Mogens kom i hovedskolen og Ester, som kom fra 8. klasse i Valby kom så i lære i købmandshandlen.

Livet på landet var jo noget anderledes end det vi var vant til, nu skulle vi over gårdspladsen når vi skulle på das, til gengæld var der to af slagsen ved siden af hinanden, et med udskåret hjerte i døren og et med mat rude i døren. Vi havde gæs der gik frit på gårdspladsen og en dag da jeg løb over pladsen for at komme på det lille hus, kom den store gase hvæsende efter mig og var ved at vælte mig omkuld, jeg skreg selvfølgelig op. Ketty vores pige løb resolut ud og fik fat i den gale gase, tog den ved vingerne og gav den en ordentlig svingtur,

så maden stod ud af halsen på den. Jeg blev aldrig helt tryk ved gasen, men den jagtede mig ikke mere.

Når vi skulle i bad foregik det i vaskehuset hvor der blev tændt op under gruekedlen, ruderne blev kridtede, og så kunne vi komme en tur komme i baljen.

Vi hentede mælk i præstegården, når der var aftenmalkning. Det var præsteforpagterens kone der malkede, der var lunt og hyggeligt i stalden, mælken blev hældt op i vores spand med låg. Når vi kom hjem med den blev fløden skummet af efter den rå mælk havde stået lidt.

Hvad foretog vi os!

Vi børn fik hurtigt nye venner og faldt efterhånden til i landsbysamfundet. Vi fik lært, at når man mødtes med folk i byen skulle man endelig hilse, ellers blev man regnet for storsnudet.

Var det præsten eller skolelæreren man mødte måtte man neje pænt, for drengenes vedkommende bukke og hvis det ikke var dybt nok fik de det ifvertfald at vide den næste skoledag.

Noget særligt spændende var, at få lov til gå med graveren ad de snævre trapper der snoede sig op til kirketårnet og ringe solen ned, dengang tænkte man ikke på at det nok ikke var så sundt for hørelsen, men sikke en larm det gav. Hvis man var særlig heldig kunne man få lov til at slå bedeslag.

Jeg havde altid ønsket mig en hund og nu fik jeg mit ønske opfyldt, det var en kvik foxterrier (ikke helt ægte) den kom til at hedde Yankee. Min bror Mogens fik kaniner og en ged havde han også.

Vi havde en dejlig have med mange træer der var gode til at klatre i, og om sommeren nød vi frugttræerne hvor der var moreller, blommer og masser af æbler og pærer.

I laden var der et værelse der førhen havde været karlekammer. Der opførte vi små teaterforestillinger. Det var et stykke med alfepiger i kostumer af farverigt crepe papir, der var sange, vi havde et forhæng til tæppe og der blev sat plakater op på telefonpælene. Til premieren mødte både præsten og skolelæreren op. Forestillingen gik rigtig godt. Jeg kan ikke huske hvor stort overskuddet var, jeg mener entreen var 10 øre.

Vi lavede også cirkus, men en gang gik det galt. På programmet havde vi et svanespring, det blev udført fra et bord med stole stablet ovenpå, men da vi øvede nummeret, faldt en pige ned og brækkede armen, så det blev enden på den forestilling.

Danmarks radio havde dengang en børnetime om eftermiddagen som vi gerne hørte, og lørdag aften, tror jeg det var, hørte vi hørespillet Familien Hansen.

Vi havde en musiklærer som underviste nogle af os børn i klaverundervisning en gang om ugen, men det kneb sommetider med at få øvet godt nok til timerne især om sommeren.

Forretningen

Skamstrupperne var jo lidt nysgerrige efter at se den nye købmand. En af de første dage, så min far en ældre mand bag porten, min far gik hen og hilste på ham og sagde: ”Ja, jeg er den nye købmand” Hvortil manden svarede: ”Jamen jeg er den gamle”. Det var så konkurrenten Christian Christensen, som havde købmandsforretningen nede i byen. Han blev altid kaldt Købmandschresjan. Min Far kom snart i god kontakt med kunderne og der blev kørt vareture ud i løbet af ugen. Der blev kørt til Bennebo/ Naustok – Sørninge/ Lindholt – Ulkestrup/ Tømmerup og Skellingsted/ Kajemose. Dengang var det naturligvis med hest og vogn. Der blev købt en hest hos slagter Olsen, så hesten blev kaldt Claus Olsen.

I den første tid kørte min far vareturene sammen med Peder, men derefter kørte Peder turene alene.

Mange steder blev der købt æg ind hos kunderne, æggepengene blev så modregnet købmands-varerne. Æggene blev lagt i bakker, hvor der var 30 æg i en bakke og bakkerne blev lagt i en trækasse. Det var så den kasse der blev brugt til kuskeseadet.

Det var en rigtig blandet landhandel hvor der ved siden af kolonial også var korn, foderstoffer, trælast, isenkram, ugeblade og manufaktur. Så der var meget at tage vare på, men trods travlhed var der var altid tid, til en god snak med kunderne. Min far sagde til kunderne, hvad vi ikke har, skaffer vi hjem. Det var hovedsagelig min mor der stod for manufakturforretningen ligesom hun også førte forretningens regnskab. I det daglige skulle der også holdes styr på kundernes kontobøger, der var en del kunder der havde kontobog, som så blev gjort op en gang om måneden.

Kolonialvarerne som diverse mel, sukker, gryn, salt osv. havde vi i store skuffer i disken, det skulle afvejes i poser, alt efter kundernes behov. Det skete at der kom kunder som fik afvejet de nøjagtige portioner af, som passede til opskriften til en kage. Det smilede vi bare af og kunden var glad for den ekstra service.

Når skufferne i disken var tomme, skulle de jo fyldes op igen, så måtte vi ned i bagbutikken og derfra gik der en stejl og lang trappe uden gelænder op til loftet, i stedet var der et tov vi kunne holde fast i, oppe på loftet stod sækkene tørt og godt. Det var noget af et kunststykke at komme ned af trappen med den fyldte skuffe, og den var særlig tung, når der var stødt melis i skuffen, men med den store skuffe under den ene arm og et godt tag i rebet med den anden gik det. Der var så vidt jeg husker ikke nogen der kom til skade under den manøvre. Kun nogle brandvabler kunne man risikere at få af rebet, hvis det gik for hurtigt nedad.

Blød eller brun sæbe blev afvejet på pergamentpapir fra en stor spand og osten i osteskabet skåret ud efter behov. Sennepen havde vi i en krukke og kunderne kom selv med glas som vi fyldte op. Spegesilden havde vi i tønder i bagbutikken, samt petroleum som vi tappede af på de diverse beholdere som folk kom med. Gær blev vejet af efter behov. Så en ekspedition kunne godt tage lang tid, især hvis der også skulle skrives regning, eller varerne skulle føres ind i kontobogen. Men sådan var det dengang og folk havde som regel god tid. Der var ingen regnemaskine, så vi måtte bruge hovedet når vi talte sammen.

Under krigen og også lang tid efter, havde vi, som mange nok kan huske eller har hørt om, rationeringsmærker på mange varer, jeg blev tit sat til at stemple mærkerne så de derved blev ugyldige

Der var et brevsamlingssted i forretningen, så kunne folk fra oplandet sende deres breve og pakker herfra. To landpostbude sorterede deres post fra stedet inden de cyklede ud på deres ruter. Når de kom hjem fra deres ture, fik de deres regnskab afstemt hos min far,

Omsætningen blev gradvis bedre, mine forældre var dygtige til at få nogle gode leverancer i stand. Der var jo mangel på mange varer under krigen, så da det hørtes, at det nu var til at få strikkegarn i Skamstrup, strømmede folk til fra hele egnen så der var kø langt ud på gaden. En anden gang var det et parti strømper som dengang var næsten umulige at få fat i.

Det helt store tilløbsstykke var, da vi kort efter krigen fik en hel jernbanevogn med træ fra Finland.

Hele gården var fyldt op med tømmer. Det havde været en mangelvare under hele krigen.

Det gik godt med omsætningen som steg år for år, jeg kan huske min far morede sig med at lave en grafisk kurve over omsætningen på et stykke papir, hvor der til sidst ikke var plads til den opadgående linje i øverste højre hjørne.

Skoleudflugt til København i 1943

Købmandsbutikken 1945

En længe i gården blev lånt ud til den lokale Husflidsforening Tømreren nede i byen Hans Jensen stod for undervisningen, han fik høvlebænke sat op, og mænd og drenge fra byen kom og lavede bogreoler, hylder og meget andet, det stod på i to eller tre vintre

Gården 1945

Efter nogle år blev laden lukket ud mod vejen og der blev sat en stor butiksrude ind så forretningen blev udvidet, der nu var mere plads til isenkram, legetøj og gaveartikler. En kunde kom ind og så sig om og sagde spøgende: Nu skal det vel hedde "Magasin Burø".

Min Mor og Far 1943, tur til Tissø

De strenge vintre i 40-erne.

Under isvintrene sprang vore vandrør i gården, det ene efter det andet, gårdspladsen blev gravet op og nye rør lagt ned, men på et tidspunkt var det umuligt at udbedre skaderne på grund af kulden, heldigvis havde vi en vandpumpe i gården. Efter et stykke tid var brønden dog tom, så vi fik lov til at hente vand på den anden side af vejen hos vores skolelærer, det var naturligvis meget besværligt, men vi klarede det selvom det stod på i længere tid.

Temperaturen var ned til -15 grader. El ledningerne faldt ned på grund af islag, så vi var uden strøm i nogen tid og måtte klare os med petroleumslamper.

Telefonnettet var også afbrudt.

En morgen da min far kom i butikken var kapslerne på alle sodavandsflaskerne løftet op, så der var 5 cm. istapper over flaskerne, det var et løjerligt syn.

Vejene var sneet til og det tog tid at få ryddet sneen, den gang skulle alt gøres med håndkraft. Men der var mange arbejdsløse og de stod i kø med deres skovle og fik så arbejdet med at skovle sneen væk.

Vi havde en slæde som blev brugt til varetørene, da vejene igen var nogenlunde farbare og vi kunne køre rundt til kunderne.

Vi børn var dog ikke kede af den megen sne, nu kunne vi køre på slæde og ski bl.a. ned af møllebakken. Det var koldt men vi mærkede ikke kulden før vi kom inden døre, på et tidspunkt havde jeg dog fået frost i kinderne.

Vi skøjtede på gadekæret og dammen. På dammen fik vi dog ikke lov at lege før skolelæreren havde været en tur ude og hoppe på isen, så vidste vi at isen kunne bære.

Det var ikke til at købe fuglefrø til mine zebrafinker, det var også en mangelvare, og nu var vi løbet tør for foder til dem. De skrantede mere og mere selvom vi prøvede at give dem anden foder.

Vi fik nu at vide at Wulff i Mørkøv havde fuglefrø, så vi fik Claus Olsen spændt for slæden og kørte til Mørkøv og fik købt en pose frø. Men ak, da vi kom tilbage var fuglene døde. Det var en stor sorg for mig.

Ernst Hansen, Ester, mig selv og min Mor foran butikken 1943

Det var sådan at de folk der kom kørende til gudstjeneste om søndagen, brugte vores hestestald til at opstalde deres heste op i, medens de var i kirken. Vi havde rigeligt med plads i stalden, da vi kun havde den ene hest. Stalden blev brugt både om vinteren, når folk kom kørende i kaner og også om sommeren når deres fine hestekøretøjer skulle luftet.

I 1952 blev der købt en folkevognsvarebil, et rugbrød som det blev kaldt, så nu gik det nemmere med varetørene og transport af diverse varer.

Inge og Jonna – ansatte på købmandsgården.

Den gamle benzinstander

Luftfoto af Skamstrup by ca.1950

Købmandsgården og sportspladsen ca. 1950

Far og Mor 1950

Ernst Hansen 1962

Selvbetjeningsbutikken

Mange folk fik efterhånden bil og traktorer, så derfor var der et større salg af benzin. Benzinselskabet satte en ny benzinstander op og der blev også gravet ud til en større tank, i det forløb blev der stødt på en gammel stensætning, flere meter nede i jorden foran butikken. Der var tale om at meddele dette fund til Nationalmuseet, men det blev aldrig gjort, benzinselskabet var bange for at det ville forsinke projektet for meget. Så den større tank blev sat ned og jord fyldt på og til sidst blev der asfalteret hen over hullet.

”Spar” butikken med benzinstanderen

Jeg har nu fortalt om de ting der har relation til Købmandshandlen på Skamstrupvej 66.

Jeg begyndte med at fortælle om mine forældre, som ønskede at komme på landet efter at tyskerne havde besat vores land, de mente det ville være mere sikkert for familien at bo herude i stedet for i storbyen.

Hvad de ikke vidste dengang var, at de begge under krigen ville blive involveret i modstandsbevægelsen, men det er jo en hel anden historie.

Skamstrup-Mørkøv gruppen

1943 - Gerda 10 år gammel

Tekst til billedet på side 8

Skoleudflugten til København.

Under krigen var der ingen offentlige transportmidler mellem Skamstrup og Mørkøv, så da skolen skulle af sted på udflugt til København, stod vognmand Svend Rasmussen for turen ned til Mørkøv station. Hans lastbil med gasgenerator der kørte på træpiller, blev til daglig brugt til grisetransport til Holbæk slagteri, men i dagens anledning var den blevet spulet godt, så alle os skolebørn og nogle ledsagende voksne kunne tage plads på ladet.

Humøret var højt, vi havde madpakker og lidt slikpenge med hjemmefra.

Turen gik bl.a. til Carlsberg Bryggeri og Zoologisk Have hvorfra billedet foran Elefanthuset stammer.

Forretninger og virksomheder i Skamstrup by i 40-erne:

Købmandsforretning ved Svend Burø

Købmandsforretning ved Christian Christensen

Tatol ved Tove Andersen

Frisør Svend Åge Andersen

Mejeri ved mejeribestyrer Harald Petersen

Fiskehandler Rasmussen – senere Niels Frandsen

Gartneri ved Sofie Jensen

Bager ved bagermester Jens Hansen – Eilif Johansen

Møller Emil Rasmussen

Slagterforretning ved Poul Olsen

Tømmerværksted ved Hans Jensen

Tømmerværksted ved Andreas Frederiksen

Smedien ved Jens Hansen

Malermester Carl Larsen

Vognmand Svend Rasmussen

Kogekone Frederikke Nielsen

Vært for forsamlingshuset Valdemar Nielsen

Syerske Maren

Lillebil ved Karl Madsen